

УДК 330.322

СТАН ТА РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Сокач М.І., Цікал А.С., Гаватюк Л.С.

Буковинський державний фінансово-економічний університет

У роботі розглядаються основні питання інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні. Аналізуються основні тенденції, можливості та загрози розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності. Розглядаються пріоритетні напрями інвестиційно-інноваційної політики держави. Аналізується стан та особливості розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності економіки України на сучасному етапі.

Ключові слова: інвестиційна та інноваційна діяльність, інвестиційно-інноваційна політика, інвестиції, інновації, іноземні інвестиції.

Постановка проблеми у загальному вигляді. На сучасному етапі розвитку економіки значна увага повинна приділятися підтримці інвестиційних інновацій. Тому що активізація інвестиційних процесів дає перспективу розвитку наукоємних галузей промисловості та структурної перебудови економіки. Оптимальним варіантом розвитку інвестиційної діяльності в Україні є проведення стимулюючої державної політики в цій сфері, а також відповідного законодавчого забезпечення.

Аналіз останніх досліджень й публікацій. Проблемам управління інвестиційною та інноваційною діяльністю в сучасній теорії приділяється досить багато уваги, у тому числі питанням формування ефективного механізму управління залученням державних та іноземних інвестицій. Огляду цих питань присвячено наукові праці сучасних українських економістів і науковців та в економічній літературі зарубіжних країн. Цьому питанню присвячені праці С. Шмідта, О. Амоші, П. Бажала, В. Бочарова, Г. Бірмана, І. Бланка, І. Лукінова, Р. Брели, В. Гейця та ін.

Постановка завдання. Дослідження основної тенденції розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні, а також розробка шляхів її вдосконалення.

Виклад основного матеріалу. Інвестиції, як відомо, є одним із найбільш важливих показників життєдіяльності суспільства в цілому. Інвестиції й інновації – дві нерозривно пов'язані сфери економічної діяльності, які є найбільш вразливими при різких змінах економічної та політичної ситуації. Структурно-інвестиційні перетворення економіки України жадають від підприємств активної інвестиційної і інноваційної діяльності, але це не можливо без розвитку державної політики у цій сфері. Слід зазначити, що інвестиційно-інноваційна діяльність, у порівнянні з інноваціями, є більш привабливою для зовнішніх інвесторів. Тому для України дуже важливим є залучення іноземних інвестицій. Розглянемо обсяг прямих іноземних інвестицій в Україну за останні 10 років на рис. 1 [6].

За даними Міністерства економічного розвитку й торгівлі України у січні-червні 2015 року в економіку України іноземними інвесторами вкладено 1042,4 млн. дол. США та вилучено 351,3 млн. дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу). Зменшення капіталу за рахунок переоцінки, утрат та перекласифікації, за даними Держстату, за цей період становить 3604,0 млн. дол. США (у т. ч. за рахунок курсової різниці – 3539,3 млн. дол. США).

Обсяг залучених з початку інвестування прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) в економіку України на 01.07.2015 року становив 42851,3 млн. дол. США та в розрахунок на одну особу населення складає 1000,5 дол. США.

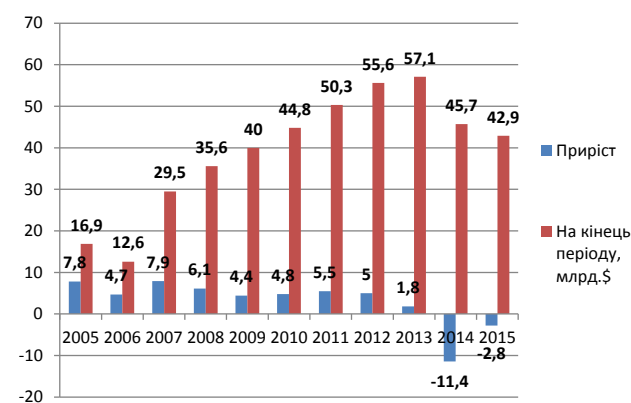

Рис. 1. Обсяг прямих іноземних інвестицій, млрд. доларів США

Джерело: [6]

Державною цільовою програмою розвитку інвестиційної діяльності на 2011–2015 роки [3] визначено, що основними чинниками, які негативно впливають на інвестиційний клімат і зумовлюють високий ризик інвестування підприємств в Україні, є надто затяжний і непослідовний характер ринкового реформування економіки, правова, економічна й політична нестабільність, недосконала фінансово-кредитна і податкова система, низький рівень розвитку ринкової інфраструктури, відсутність ринку землі, а також низький рівень сприяння органів місцевої влади у здійсненні інвестиційної діяльності на місцях. Підтвердженням цьому є те, що за рейтингом Всесвітнього банку «Ведення бізнесу», Дослідження охоплює результати за друге півріччя 2014 року і перше півріччя 2015 року Україна займає 83 позицію із 189 країн, що досліджувались. Серед лідерів – Сінгапур, Нова Зеландія, Гонконг та США. У відповідності з новою методикою в минулорічному рейтингу Україна опинилася б не на 96 місці, а на 87 місці. Таким чином, результат країна покращила лише на чотири позиції. Країна другий рік поспіль покращує результат. У 2014 році Україна посіла 96 місце в рейтингу Doing Business, поліпшивши свої позиції на 16 пунктів. Так, за I квартал 2013 року зростання капітальних інвестицій становило 3% у річному

вимірі. Частка кредитів банків як джерела фінансування капітальних інвестицій у цей період зросла майже вдвічі і становила 25% (12,6% – у I кварталі 2012 року). У номінальному вираженні кредити банків у структурі капітальних інвестицій збільшилися в 2,1 раза. Найбільші темпи приросту капітальних інвестицій були зафіксовані в переробній промисловості (12,8%) та сільському господарстві (10%). Водночас несприятлива для українських виробників кон'юнктура світових товарних ринків об'єктивно позначалася на динаміці промислового виробництва, обсяг якого в першому півріччі 2013 року зменшився на 5,3% з відповідним періодом минулого року.

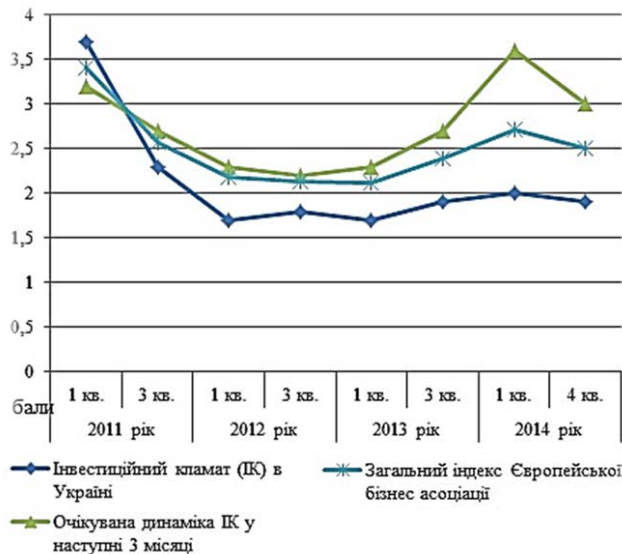

Рис. 2. Оцінки інвестиційного клімату України Європейською Бізнес Асоціацією за 2011-2014 рік

Джерело: [4]

Отже, найкращі показники інвестиційного клімату в Україні були в 2011 році, де в першому кварталі оцінка ЄБА становила 3,7 бала (рис. 2). Це пов'язано із проведенням в Україні Євро-2012, що стимулювало збільшення інвестицій в економіку країни. В подальшому інвестиційний клімат України був значно нижчим, і протягом 2012-2014 років не зміг піднятися позначки вище двох балів. При цьому характерним є те, що очікування керівників компаній-учасниць ЄБА щодо динаміки інвестиційного клімату у наступні 3 місяці з 3-го кварталу 2011 року значно переважає показники інвестиційного клімату України, сягнувши в першому кварталі 2014 року позначки 3,6 бала. Тобто, на думку опитаних, Україна має хороші перспективи щодо розвитку та покращення свого інвестиційного клімату. Урядом пропонуються нові законопроекти та реформи, які мають покращити ситуацію в країні, проте вони насправді не мають того ефекту, який чекали від цих заходів.

Показники загального індексу ЄБА лежать між показниками інвестиційного клімату та очікуваної динаміки його змін. Стрибок індексу ЄБА відбувся в першому кварталі 2014 року внаслідок позитивних змін в політичному становищі України, саме тому і були такі високі очікування щодо позитивної динаміки інвестиційного клімату. Проте в кінці 2014 року загальний індекс ЄБА

знову знизився, що пов'язано із веденням на території України воєнних дій, в такій ситуації навіть підписання «Угоди про асоціацію» з Європейським Союзом не могло позитивно вплинути на інвестиційний клімат та й загальний індекс ЄБА України в цілому.

Таким чином, проаналізувавши макроекономічні показники, індекс економічних свобод, легкість ведення бізнесу в Україні за 2011-2014 роки ми дійшли висновку про непривабливість національної економіки для іноземних інвесторів. Низько оцінюється інвестиційний клімат України також за даними Європейської Бізнес Асоціації.

Отже інвестиційний клімат України є несприятливим для заохочення іноземних інвесторів вкладати свої фінансові ресурси в національну економіку. Тому, для покращення інвестиційної привабливості України ми пропонуємо здійснити заходи щодо покращення податкового клімату та реформування системи податкових стимулів. Так, необхідно забезпечити стимулювання модернізації виробничих фондів та впровадження новітніх технологій, збільшення інвестицій в інноваційні проекти та підтримати інвестиційну активність малого бізнесу. Важливим напрямком роботи в контексті покращення сприятливості податкового клімату для підприємницької діяльності є продовження спрощення податкової звітності та обліку, а також знизити податковий тиск на підприємницький сектор.

Так за результатами опитувань можна прослідкувати (рис. 3), що за 2013-2014 роки, після майже дворічних стабільно низьких експертних оцінок відбувається зріст індексу інвестиційної привабливості, що здебільшого пов'язують з підготовка до підписання Україною Угоди про Асоціацію з ЄС. Те, що ці очікування бізнесу не справдилися, призвело до суттєвого падіння індексу у 4-му кварталі 2013 року, до найнижчого рівня за всю історію його вимірювання – 1,81. Очікування на перший квартал 2014 року є також негативними, експерти вважають, що інвестиційний клімат в Україні буде й далі погіршуватися. Серед основних причин негативних змін в інвестиційному кліматі протягом 2013-2014 років опитані респонденти зазначають (рис. 3). Отже, одними із головних негативних змін у 4 кварталі 2013 року стали – відмова України від підписання Угоди про Асоціацію з ЄС, пов'язані з цим політична нестабільність, економічні ризики, в тому числі очікування падіння національної валюти.

Рис. 3. Причини негативних змін в інвестиційному кліматі протягом 2013-2014 років

Джерело: [3]

Отже, варто відзначити, що інвестори зацікавлені у вкладенні грошових коштів в економіку України, проте наявність великої кількості стримуючих факторів таких як: не прогнозована інфляція, наявність тіньової економіки, недосконалість законодавчої бази, податковий тягар та інше не сприяє поживанню інвестиційної діяльності в Україні. Так, державним агентством України з інвестицій та розвитку була розроблена концепція Державної цільової програми розвитку інвестиційної діяльності на 2011–2015 роки [3], в якій зазначені певні шляхи і способи розв'язання проблем, такі як:

1) покращання інвестиційного клімату; створення умов для переходу до інвестиційно-інноваційної моделі розвитку економіки через удосконалення законодавства, спрямованого на активізацію інвестиційної діяльності; зняття перешкод і стимулювання залучення інвестицій;

2) удосконалення методології розробки та оцінювання інвестиційних проектів;

3) розвиток інвестиційного ринку та інвестиційної інфраструктури;

4) забезпечення ефективності та прозорості функціонування механізмів державно-приватного партнерства (концесії, спільна діяльність, угоди про розподіл продукції тощо).

Проте, як показує проведений нами аналіз інвестиційної діяльності починати все ж таки необхідно, насамперед, з:

1) стабілізації політичної, економічної ситуації у країні;

2) забезпечення правового захисту інвесторам та бізнесу загалом;

3) ліквідації адміністративного та економічного тиску на бізнес. І саме комплексне використання всіх цих заходів може забезпечити ефективність інвестиційної діяльності України в майбутньому. Виходячи з висновків варто окреслити, що перспективи подальших досліджень полягатимуть у визначенні інструментарію оцінювання стримуючих факторів, що виступатимуть загрозою для майбутніх інвестицій.

Висновки. Оптимальним варіантом розвитку й активізації інвестиційної діяльності в Україні є проведення активної державної політики в цій сфері. Зараз для України важливою є розробка системи державних, регіональних і галузевих інвестиційно-інноваційних програм, спрямованих на збільшення внутрішніх та іноземних інвестицій за рахунок кредитних та податкових пільг.

Залучення іноземних інвестицій має особливі переваги для економіки країни, що відповідає наступним державним інтересам. Вони виступають як додаткове джерело накопичення, що у свою чергу, істотно збільшує інвестиційні ресурси для відновлення та розширення інноваційної діяльності, реалізації інвестиційних проектів і програм, що забезпечує інноваційний розвиток економіки. Прямі іноземні інвестиції несуть із собою сучасні інноваційні технології, які забезпечують випуск конкурентоспроможної продукції. Іноземні інвестиції приносять досвід вітчизняній економіці щодо функціонування світової ринкової економіки. Іноземні інвестиції прискорюють процес входження вітчизняної економіки у світове господарство.

Для забезпечення відповідного рівня стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності необхідно створити ефективну систему оподаткування. Податкове стимулювання інноваційно-інвестиційної активності має стати ключовою ланкою державної інноваційно-інвестиційної політики. Податкова підтримка є ефективним інструментом державного впливу на інноваційно-інвестиційну активність суб'єктів господарювання. Система оподаткування має бути простою і зрозумілою для платників податків, не повинно бути політики збору податку будь-якою ціною, ведення бізнесу не повинні перешкоджати численні перевірки.

Доцільно провести реструктуризацію банківської системи: підвищення прозорості банківської системи, вдосконалення системи банківського нагляду, запобігання банкрутства банків, становлення системи бухгалтерського обліку, що базується на міжнародних принципах.

Список літератури:

1. Інвестиції та основні засоби – Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Инновационные механизмы управления программами развития: Монография / [Н. Я. Азаров, Ф. А. Ярошенко, С. Д. Бушуев]; За ред. Н. Я. Азарова. – К.: «Саммит-книга», 2011. – 528 с.
3. Концепція Державної цільової програми розвитку інвестиційної діяльності на 2011–2015 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: in.ukrproject.gov.ua
4. Оцінка інвестиційної привабливості України Європейської Бізнес Асоціації 2014 рік.
5. Офіційний сайт державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
6. Офіційний веб-сайт Міністерства економічного розвитку й торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>
7. Фарат О. В. Формування механізму реалізації державної інвестиційної політики України та напрями його вдосконалення / О. В. Фарат // Вісник Буковинського державного фінансово-економічного університету. – 2013. – № 1 (24). – С. 276–282.

Сокач М.И., Цикал А.С., Гаватюк Л.С.

Буковинский государственный финансово-экономический университет

СОСТОЯНИЕ И РАЗВИТИЕ ИНВЕСТИЦИОННО-ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В УКРАИНЕ

Аннотация

В работе рассматриваются основные вопросы инвестиционной и инновационной деятельности в Украине. Анализируются основные тенденции, возможности и угрозы развития инвестиционной и инновационной деятельности. Рассматриваются приоритетные направления инвестиционно-инновационной политики государства. Анализируется состояние инвестиционно-инновационной деятельности экономики Украины на современном этапе.

Ключевые слова: инвестиционная и инновационная деятельность, инвестиционно-инновационная политика, инвестиции, инновации, иностранные инвестиции.

Sokach M.I., Tsikal A.S., Havatyuk L.S.

Bukovina State University of Finance and Economics

THE CONDITION AND DEVELOPMENT OF INVESTMENT AND INNOVATION ACTIVITY IN UKRAINE

Summary

The paper deals with the development of investment and innovation activity in Ukraine. The major trends, opportunities and threats of development of investment and innovation activity are analyzed. The priority areas for investment and innovation policy are considered. The condition and features of investment and innovation economy of Ukraine today are analyzed.

Keywords: investment and innovation activity, investment and innovation activity policy, investment, innovation, foreign investment.